

TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2010 m. spalio 7 d.*

Byloje C-224/09

dėl *Tribunale di Bolzano* (Italija) 2009 m. vasario 2 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2009 m. birželio 19 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą baudžiamojoje byloje prieš

Martha Nussbaumer,

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-J. Kasel (pranešėjas) ir teisėjai E. Levits, M. Safjan,

generalinis advokatas J. Mazák,
posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

* Proceso kalba: italų.

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2010 m. liepos 1 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* F. Arena,

— Airijos, atstovaujamos D. O’Hagan, padedamos SC A. Collins,

— Austrijos vyriausybės, atstovaujamos C. Pesendorfer,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos baristerės A. Howard,

— Europos Komisijos, atstovaujamos G. Rozet ir L. Pignataro-Nolin,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- ¹ Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 1992 m. birželio 24 d. Tarybos direktyvos 92/57/CEE dėl būtinausių saugos ir sveikatos reikalavimų laikinosiose arba kilnojamosiose statybvietėse įgyvendinimo (Aštuntoji atskira direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje) (OL L 245, p. 6 ir klaidų ištaisymas OL L 41, 1993, p. 50; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 2 t., p. 71) išaiškinimu.
- ² Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant baudžiamąją bylą prieš M. Nussbaumer, kaltinamą nesilaikius saugos reikalavimų, taikomų užsakovui arba projekto vadovui laikinosiose arba kilnojamosiose statybvietėse.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aktai

- 3 Direktyvos 92/57 3 straipsnyje „Koordinatorių paskyrimas. Saugos ir sveikatos priemonių planas. Išankstinis pranešimas“ numatyta:

„1. Kiekvienai statybvietei, kurioje dirba daugiau negu vienas rangovas, užsakovas arba projekto vadovas paskiria vieną arba daugiau saugos ir sveikatos koordinatorių <...>.

2. Užsakovas arba projekto vadovas užtikrina, kad prieš pradėdant statybvietės įrengimo darbus būtų parengtas saugos ir sveikatos priemonių planas pagal 5 straipsnio b punkto nuostatas.

Valstybės narės po konsultacijų su darbdaviais ir darbuotojais gali leisti nesilaikyti pirmosios pastraipos nuostatų, išskyrus tuos atvejus:

— jeigu darbas siejasi su II priede nurodytais konkrečiais pavojais

arba

— darbo, apie kurį turi būti iš anksto pranešta pagal šio straipsnio 3 dalį, atveju.

3. Kai statybvietėje:

— numatytų darbų trukmė ilgesnė kaip 30 darbo dienų ir vienu metu dirba daugiau nei 20 darbuotojų

arba

— numatytų darbų apimtis didesnė kaip 500 žmogaus dienų,

užsakovas ar projekto vadovas iki darbų pradžios pateikia kompetentingoms valdžios institucijoms pagal III priedą parengtą pranešimą.

Išankstinis pranešimas statybvietėje iškabinamas matomoje vietoje ir prireikus nuolat tikslinamas.“

- 5 Tos pačios direktyvos 6 straipsnyje „Projekto vykdymo etapas: koordinatorių pareigos“ numatyta:

„Vykdant projektą, saugos ir sveikatos koordinatorius (-iai), paskirtas pagal 3 straipsnio 1 dalies nuostatas:

- a) koordinuoja bendrųjų prevencijos ir saugos principų įgyvendinimą:
- sprendžiant architektūrinius, techninius ir (arba) organizacinius klausimus, kad planuotų įvairius darbus ar darbo etapus, atliekamus vienu metu arba vieną po kito,
 - įvertinant, kiek laiko reikės tokiam darbui ar darbo etapams užbaigti;
- b) koordinuoja atitinkamų nuostatų vykdymą, kad užtikrintų, jog darbdaviai, o jeigu būtina darbuotojų apsaugai, ir savarankiškai dirbantys asmenys:
- nuosekliai taikytų 8 straipsnyje nurodytus principus,
 - kai reikia, laikytųsi 5 straipsnio b punkte nurodyto darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos priemonių plano;

- c) parengia arba paveda parengti būtinas 5 straipsnio b punkte nurodyto darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos priemonių plano ir 5 straipsnio c punkte nurodytos bylos pataisas, atsižvelgiant į darbų eigą ir įvykusius pasikeitimus;

<...>“

- 6 Direktyvos 92/57 II priede pateiktas neišsamus darbų, susijusių su konkrečiais pavojais darbuotojų saugai ir sveikatai, kaip numatyta šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalies antros pastraipos pirmoje įtraukoje, sąrašas.

Nacionalinės teisės aktai

- 7 Direktyva 92/57 buvo perkelta į Italijos teisę 1996 m. rugpjūčio 14 d. Įstatyminiu dekretu Nr. 494 (GURI, Nr. 223 paprastasis priedas, 1996 m. rugsėjo 23 d.), kuris iš dalies pakeistas 1999 m. lapkričio 19 d. Įstatyminiu dekretu Nr. 528 (GURI, Nr. 13, 2000 m. sausio 18 d., p. 20) ir 2003 m. rugsėjo 10 d. Įstatyminiu dekretu Nr. 276 (GURI, Nr. 235 paprastasis priedas, 2003 m. spalio 9 d., toliau – Įstatyminis dekretas Nr. 494/96).
- 8 Įstatyminis dekretas Nr. 494/96 buvo panaikintas 2008 m. balandžio 9 d. Įstatyminiu dekretu Nr. 81 (GURI, Nr. 101 paprastasis priedas, 2008 m. balandžio 30 d., toliau – Įstatyminis dekretas Nr. 81/08). Šio įstatyminio dekreto IV antraštinėje dalyje, skirtoje laikinosioms ir kilnojamosioms statybvietėms, be kita ko, yra 90 straipsnis, kuriame nustatytos užsakovui arba projekto vadovui tenkančios pareigos, kiek tai susiję su saugos koordinatoriumi statybvietėse.

9 Įstatyminio dekreto Nr. 81/08 90 straipsnyje nustatyta:

„1. Rengdamas ir vykdydamas projektą bei organizuodamas darbus statybvietėje, ypač darydamas techninius sprendimus, užsakovas laikosi bendrųjų saugos priemonių ir principų, numatytų 15 straipsnyje. Kad planuojant įvairius darbus ar jų etapus, kurie turi būti vykdomi tuo pačiu metu ar paeiliui, būtų atsižvelgta į saugos reikalavimus, užsakovas arba projekto vadovas projekte numato šių darbų ar jų etapų trukmę.

2. Užsakovas arba projekto vadovas rengdamas projektą įvertina 91 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose numatytus dokumentus.

3. Statybvietėse, kur numatyta, kad darbus atliks kelios įmonės nebūtinai tuo pačiu metu, užsakovas, net jeigu jis yra darbus vykdanči įmonė, arba projekto vadovas, kai tik jiems patikimas projekto vykdymas, paskiria projekto koordinatorių.

4. 3 dalyje numatytu atveju užsakovas arba projekto vadovas prieš patikint jam darbus paskiria darbų vykdymo koordinatorių, kuris atitinka 98 straipsnyje numatytus reikalavimus.

5. 4 dalies nuostata taip pat taikoma tuo atveju, kai paskyrus vienintelį rangovą vėliau darbai ar jų dalis patikima vienam ar keliems rangovams.

<...>

11. Privačių darbų atveju 3 straipsnio nuostatos netaikomos darbams, kuriems nereikia statybos leidimo. Bet kuriuo atveju taikomos 92 straipsnio 2 dalies nuostatos.“

10 Įstatyminio dekreto Nr. 81/08 91 straipsnyje nustatytos projekto koordinatoriaus pareigos ir iš esmės reikalaujama, kad būtų parengtas saugos ir koordinavimo planas.

11 To paties dekreto 92 straipsnio 2 dalis, kuri susijusi su koordinatoriaus pareigomis vykdant darbus, iš esmės suformuluota taip:

„90 straipsnio 5 dalyje numatytu atveju projekto vykdymo koordinatorius, be 1 dalyje numatytų pareigų vykdymo, turi parengti saugos ir koordinavimo planą ir 91 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose numatytus dokumentus.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

12 2008 m. birželio 20 d. autonominės Bolcano provincijos darbo saugos inspekcijos inspektoriai atliko Merano komunos teritorijoje esančioje statybvietėje vykdomų statybos darbų, kur buvo atnaujinama gyvenamojo namo, kurio aukštis apie 6–8 metrus, stogo dangą, patikrinimą. Darbų užsakovė buvo M. Nussbaumer. Prie stogo krašto įrengtas parapetas, kranas įrankiams kelti, ir darbininkai priklausė trims skirtingiems rangovams, kurie tuo pačiu metu dirbo statybvietėje. Pagal Italijos taikytinus teisės aktus nebuvo reikalaujama statybos leidimo. Tačiau deklaracija apie darbų pradžią buvo perduota minėtai komunai.

- 13 Vykdam šį patikrinimą buvo pateiktas klausimas, ar šiuo atveju tiek projekto rengimo, tiek jo vykdymo etapams reikėjo skirti saugumo koordinatorių, kaip numatyta ne tik Direktyvos 92/57 3 straipsnio 1 dalyje, bet ir 1996 m. Įstatyminio dekreto Nr. 494 3 straipsnyje, nors tai nenumatyta 2008 m. Įstatyminio dekreto Nr. 81 90 straipsnio 11 dalyje.
- 14 Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuoja, kad pagal Įstatyminio dekreto Nr. 81/08 90 straipsnio 3 ir 4 dalis, kai darbus atlieka daugiau nei viena įmonė, nesvarbu, kokioje statybvietėje turi būti paskirtas projekto rengimo koordinatorius ir projekto vykdymo koordinatorius. Tačiau pagal šio 90 straipsnio 11 dalį privačių darbų atveju to paties straipsnio 3 dalies nuostatos netaikomos darbams, kuriems nereikia statybos leidimo. Be to, pagal šį teismą, remiantis prielaida, kad „privačioje“ statybvietėje darbai yra ne tokie sudėtingi ir todėl nepavojingi, nacionalinės teisės aktų leidėjas nenumatė, kad darbai, kuriems nereikia statybos leidimo, vis dėlto gali būti sudėtingi ir pavojingi, todėl turi būti paskirtas projekto rengimo koordinatorius. Be to, atsižvelgiant į tai, kad to paties straipsnio 4 dalyje daroma nuoroda į jo 3 dalį, užsakovas taip pat nėra įpareigotas skirti darbų vykdymo koordinatorių.
- 15 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar Italijos nacionalinėje teisėje numatytos nuo pareigos paskirti koordinatorių leidžiančios nukrypti nuostatos atitinka Direktyvos 92/57 3 straipsnio 1 dalį.

16 Šiomis aplinkybėmis *Tribunale di Bolzano* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar 2008 m. balandžio 9 d. Įstatyminiame dekrete [Nr. 81/08] esančios nacionalinės teisės nuostatos, būtent 90 straipsnio 11 [dalimi] įtrauktos nuostatos, kuriomis užsakovui ar projekto vadovui leidžiama nevykdyti Direktyvos [92/57] 3 straipsnyje numatytos pareigos statybvietėse, kur darbus atlieka daugiau nei viena įmonė, skirti projekto parengimo koordinatorių, tais atvejais, kai atliekami privatūs darbai, kuriems nereikia statybos leidimo, neatsižvelgiant į darbų ir konkrečių pavojų, nurodytų Direktyvos II priede, pobūdžio vertinimą, prieštarauja Direktyvos 92/57/EEB 3 straipsnio nuostatomis?

2. Ar 2008 m. balandžio 9 d. Įstatyminiame dekrete [Nr. 81/08] esančios nacionalinės teisės nuostatos, būtent 90 straipsnio 11 [dalimi] įtrauktos nuostatos dėl užsakovo ar projekto vadovo pareigos bet kuriuo atveju statybvietėje projektui vykdyti skirti koordinatorių, neatsižvelgiant į darbų pobūdį, taigi ir privačių darbų atveju, kuriems nereikia statybos leidimo ir kurie gali kelti Direktyvos [92/57] II priede nurodytus pavojus, prieštarauja Direktyvos 92/57/EEB 3 straipsnio nuostatomis?

3. Ar 2008 m. balandžio 9 d. Įstatyminio dekreto [Nr. 81/08] 90 straipsnio 11 [dalimi] įtvirtinta nuostata tiek, kiek joje numatyta projekto vykdymo koordinatoriaus pareiga parengti saugos planą tik kai atliekant privačius darbus, kuriems nereikia statybos leidimo, be pirmosios įmonės, kuriai iš pradžių buvo patikėta atlikti darbus, į darbus įsitraukia ir kitos įmonės, prieštarauja Direktyvos 92/57/EEB 3 straipsniui, kuriame visais atvejais nustatyta pareiga skirti projekto vykdymo koordinatorių, neatsižvelgiant į darbų pobūdį, ir kuriame nenumatyta pareigos

parengti saugos ir sveikatos planą išimtis, jeigu darbas siejasi su direktyvos II priede nurodytais konkrečiais pavojais?“

Dėl prejudicinių klausimų

- 17 Pirmiausia reikia priminti, kad per prejudicinio sprendimo procesą Teisingumo Teismas neturi vertinti nacionalinės teisės suderinamumo su Bendrijos teise bei aiškinti nacionalinės teisės. Tačiau Teisingumo Teismas vis dėlto yra kompetentingas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti bet kokį su Bendrijos teise susijusį išaiškinimą, leidžiantį jam įvertinti tokį suderinamumą, kad galėtų priimti sprendimą savo nagrinėjamoje byloje (žr., be kita ko, 1993 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Hünermund ir kt.*, C-292/92, Rink. p. I-6787, 8 punktą bei 2001 m. lapkričio 27 d. Sprendimo *Lombardini ir Mantovani*, C-285/99 ir C 286/99, Rink. p. I-9233, 27 punktą).
- 18 Šiomis aplinkybėmis pateiktais klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, iš esmės klausama, ar Direktyvos 92/57 3 straipsnį reikia aiškinti taip, kad juo draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos, pirma, tais atvejais, kai statybvietėje atliekami privatūs darbai, kuriems nereikia statybos leidimo, ir kur dirba kelios įmonės, užsakovui ar darbų vykdytojui leidžiama netaikyti pareigos skirti koordinatorių tiek projektui parengti, tiek darbams vykdyti, ir kad, antra, šiam koordinatoriui numatyta pareiga parengti saugos ir sveikatos planą tik kai atliekant privačius darbus, kuriems nereikia statybos leidimo, į darbus įsitraukia daugiau įmonių.

- 19 Visų pirma reikia priminti, kad savo 2008 m. liepos 25 d. Sprendime *Komisija prieš Italiją* (C-504/06) Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs dėl Direktyvos 92/57 3 straipsnio.
- 20 Šio sprendimo 29 punkte Teisingumo Teismas nurodė, kad Direktyvos 92/57 3 straipsnyje yra trys dalys, kuriose numatytos trys aiškiai skirtingos teisės taisyklės, atitinkamai susijusios su koordinatorių skyrimu, saugos ir sveikatos planu bei išankstiniu pranešimu apie tam tikros apimties darbus. Šis skirtumas tarp trijų dalių matyti iš paties šio 3 straipsnio pavadinimo „Koordinatorių paskyrimas. Saugos ir sveikatos priemonių planas. Išankstinis pranešimas“. Remiantis šia struktūra koordinatorių paskyrimo klausimas aptariamas tik šio straipsnio 1 dalyje, o to paties straipsnio 2 dalyje numatytos taisyklės, susijusios su saugos ir sveikatos planu.
- 21 Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą minėto Sprendimo *Komisija prieš Italiją* 30 punkte, kad minėtos direktyvos 3 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje esanti išimtis gali būti susijusi tik su prieš ją numatyta taisykle, būtent dėl saugos ir sveikatos plano parengimo.
- 22 Todėl, kaip Teisingumo Teismas nusprendė minėto Sprendimo *Komisija prieš Italiją* 35 punkte, Direktyvos 92/57 3 straipsnio 1 dalimi, kurios formuluotė yra aiški ir tiksli ir kurioje vienareikšmiškai nustatyta pareiga skirti koordinatorių saugos ir sveikatos klausimais bet kurioje statybvietėje, kur dirba kelios įmonės, neleidžiama taikyti jokios šios pareigos išimties.
- 23 Taigi saugos ir sveikatos koordinatorius turi būti paskirtas statybvietėse, kur dirba kelios įmonės, neatsižvelgiant į tai, ar darbams vykdyti reikia gauti statybos leidimą, arba tai, ar šioje statybvietėje gali kilti konkretus pavojus.

- 24 Kalbant apie tai, kada turi būti paskirtas saugos ir sveikatos koordinatorius, iš Direktyvos 92/57 5 ir 6 straipsnių matyti, kad tai reikia padaryti rengiant darbų projektą arba bet kuriuo atveju prieš pradėdant vykdyti darbus.
- 25 Dėl pirmosios šio sprendimo 18 punkte pateiktų klausimų grupės darytina išvada, jog pagal Direktyvos 92/57 3 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad kai statybvietėje yra kelios įmonės, saugos ir sveikatos koordinatorius turi būti paskirtas rengiant darbų projektą arba bet kuriuo atveju prieš pradėdant vykdyti darbus.
- 26 Dėl saugos ir sveikatos plano, susijusio su antrąja pateiktų ir performuluotų klausimų grupe, pažymėtina, kad jo parengimo sąlygos dėl tokių pačių kaip šio sprendimo 20 ir 21 punktuose išdėstytų priežasčių turi būti nustatytos tik atsižvelgiant į Direktyvos 92/57 3 straipsnio 2 dalį.
- 27 Priešingai Direktyvos 92/57 3 straipsnio 1 daliai, pagal kurią neleidžiama taikyti jokios išimties, pagal šio straipsnio 2 dalies antrą pastraipą nedraudžiama, kad valstybės narės po konsultacijų su socialiniais partneriais gali leisti nesilaikyti pareigos parengti tos pačios 2 dalies pirmoje pastraipoje numatyto saugos ir sveikatos plano, išskyrus tuos atvejus, kai darbas siejasi su II priede nurodytais konkrečiais pavojais, arba darbo, apie kurį turi būti iš anksto pranešta pagal šio straipsnio 3 dalį, atveju.
- 28 Iš to išplaukia, jog pareiga prieš pradėdant statybvietės įrengimo darbus parengti saugos ir sveikatos planą, kaip numatyta Direktyvos 92/57 3 straipsnio 2 dalyje, turi būti aiškinama taip, kad ji taikoma visų statyviečių, kur darbas susijęs su šios direktyvos

II priede numatytais konkrečiais pavojais arba apie kurį turi būti iš anksto pranešta, atveju, o statybvietėje esančių įmonių skaičius nėra lemiamas šiuo atžvilgiu.

- 29 Taigi šis straipsnis draudžia nacionalinės teisės aktus, kurie apriboja projekto darbų vykdytojai taikomą pareigą parengti saugos ir sveikatos planą tik tuo atveju, kai privačių darbų, kuriems nereikia statybos leidimo, statybvietėse dirba kelios įmonės ir kai Direktyvos 92/57 II priede numatyti konkretūs pavojai netaikomi kaip šios pareigos kriterijus.
- 30 Siekiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti išsamų atsakymą, dar kartą reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką direktyva pati savaime negali sukurti pareigų privačiam asmeniui, ir remtis tokia direktyvos nuostata prieš šį asmenį negalima.
- 31 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti, kad Direktyvos 92/57 3 straipsnis aiškintinas taip:

— šio straipsnio 1 dalimi draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos privačių darbų, kuriems nereikia leidimo, statybvietėje, kur dirba kelios įmonės, užsakovui ar darbų vykdytojai netaikoma pareiga skirti saugos ir sveikatos koordinatorių rengiant darbų projektą arba bet kuriuo atveju prieš pradėdant vykdyti darbus,

- to paties straipsnio 2 dalimi draudžiami nacionalinės teisės aktai, kurie apriboja projekto darbų vykdytojui taikomą pareigą parengti saugos ir sveikatos planą tik tuo atveju, kai privačių darbų, kuriems nereikia statybos leidimo, statybvietėse dirba kelios įmonės ir kai Direktyvos 92/57 II priede numatyti konkretūs pavojai netaikomi kaip šios pareigos kriterijus.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- ³² Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

1992 m. birželio 24 d. Tarybos direktyvos 92/57/CEE dėl būtiniausių saugos ir sveikatos reikalavimų laikinosiose arba kilnojamosiose statybvietėse įgyvendinimo (Aštuntoji atskira direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje) 3 straipsnį reikia aiškinti taip:

- šio straipsnio 1 dalimi draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos privačių darbų, kuriems nereikia leidimo, statybvietėje, kur dirba kelios įmonės, užsakovui ar darbų vykdytojui netaikoma pareiga skirti saugos ir

sveikatos koordinatorių rengiant darbų projektą arba bet kuriuo atveju prieš pradėdant vykdyti darbus,

- **to paties straipsnio 2 dalimi draudžiami nacionalinės teisės aktai, kurie apriboja projekto darbų vykdytojui taikomą pareigą parengti saugos ir sveikatos planą tik tuo atveju, kai privačių darbų, kuriems nereikia statybos leidimo, statybvietėse dirba kelios įmonės ir kai Direktyvos 92/57 II priede numatyti konkretūs pavojai netaikomi kaip šios pareigos kriterijus.**

Parašai.